

**Сумський державний педагогічний університет
імені А.С. Макаренка**

Факультет іноземної та слов'янської філології

Кафедра української мови і літератури

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан факультету іноземної та
слов'янської філології

 Лариса КЛЮЧКО
«29» серпня 2025 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОСНОВИ ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

галузь знань **01 Освіта/Педагогіка**

спеціальність **014 Середня освіта (Українська мова і література)**

освітньо-професійна програма

Середня освіта (Українська мова і література. Зарубіжна література)

першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Мова навчання

українська

Погоджено науково-методичною
комісією

факультету іноземної та слов'янської
філології

«29» серпня 2025 р.

Голова

Громова Н. В., кандидат педагогічних
наук, доцент

Розробник:

Горболіс Л. М. – доктор філологічних наук, професор, професор
кафедри української мови і літератури

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри
української мови і літератури

Протокол № 1 від «29» серпня 2025 р.

Завідувач кафедри

Вікторія ГЕРМАН к.філ.н., доцент

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Бакалавр	Вибіркова	
		Рік підготовки:	
		2-й	
Семестр			
3-й			
Лекції			
20 год.			
Практичні, семінарські			
26 год.			
Лабораторні			
год.			
Самостійна робота			
72 год.			
Консультації:			
2 год.			
Загальна кількість годин – 120			Вид контролю: залік

1. Мета вивчення навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «Основи літературознавчих досліджень» є вибірковою дисципліною.

Робоча програма зорієнтована на підготовку компетентного конкурентоспроможного фахівця – вчителя української мови і літератури, здатного забезпечити ефективну діяльність закладу загальної середньої освіти.

Мета курсу – систематизувати й поповнити знання про специфіку літературознавчого дослідження та особливості роботи над ним.

Предмет курсу – літературознавчі праці різних типів, теретико-практичні основи написання досліджень літературознавчої спрямованості.

Завдання курсу – *поглибити* теоретичні знання про різні види літературознавчих праць; *сприяти* вдосконаленню практичних навичок і умінь створювати літературознавчі тексти на актуальну тематику; *формувати* у здобувачів уміння працювати з літературознавчими дослідженнями, створювати літературознавчі праці різних видів; розрізняти специфіку наукової продукції (стаття, анотація, рецензія, реферат, тези, курсова робота тощо); *формувати* у здобувачів уміння поетапно працювати над літературознавчим дослідженням, планувати літературознавчу активність.

Регіональний аспект. У програмі навчальної дисципліни зацентрована увага на краєзнавчому аспекті – апелюванні до текстів письменників-земляків, з'ясуванні місця їхнього доробку в культурно-мистецькому просторі доби, дослідженні значення творчості письменників для розвитку української літератури.

Академічна доброчесність. Дотримання академічної доброчесності здобувачами вищої освіти передбачає: дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; надання достовірної інформації про результати власної навчальної, наукової, творчої діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації; самостійне виконання завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей)

(«Положення про систему забезпечення академічної доброчесності в освітньо-науковій діяльності Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка», що ухвалене рішенням вченої ради університету протокол № 12 від 18 червня 2020 року https://www.sspu.edu.ua/images/2020/doc/polozhennya_pro_sistemu_zabezpechennya_ad_2866f.pdf).

Методи навчання

Методи навчання: проблемно-пошукові, дослідницькі, проєктні, інтерактивні (презентації, дистанційні освітні технології), самонавчання, практичні методи навчання (вправи, практичні роботи).

Методики та технології навчання

теоретико-інформаційні (усний виклад, лекція, бесіда, розповідь, консультація, пояснення, обговорення, дискусія), пошуково-творчі (мозкова атака, творчий діалог, інтерпретація текстів), самостійна робота (виконання завдань), контрольно-оцінювальні (контрольна робота).

2. Передумови для вивчення дисципліни

Для успішного освоєння студентом навчального курсу «Основи літературознавчих досліджень» передбачається інтеграція знань, умінь і навичок з таких дисциплін першого (бакалаврського) рівня: «Вступ до літературознавства», «Українська література», «Українська література в контексті світової» відповідно до освітньо-професійної програми 014 Середня освіта (Українська мова і література. Англійська мова).

3. Результати навчання за дисципліною

У процесі вивчення курсу «Основи літературознавчих досліджень» здобувачі мають

знати:

- етапи і специфіку розвитку літературознавчої науки від давнини до сучасності;
- основні наукові здобутки українських літературознавців XIX – XXI ст.;
- наукові методи і школи в літературознавстві;
- алгоритм написання курсових, кваліфікаційних робіт, вимоги щодо їхнього оформлення;
- правила бібліографування, оформлення цитат, приміток, покликань, подання ілюстрацій, формування додатків;
- особливості тезування, конспектування, оформлення тематичних виписок;
- особливості написання наукових рефератів, анотацій, рецензій;

вміти:

- уміти виявляти необхідні для написання літературознавчого дослідження з певної тематики наукові джерела, уміти їх аналізувати, порівнювати, узагальнювати, систематизувати, аргументовано висловлювати свої думки;
- правильно застосовувати літературознавчу термінологію;
- укладати бібліографічний список використаних джерел;
- складати план літературознавчого дослідження;
- формулювати основні структурні елементи вступу наукового дослідження, висновки; укладати додатки до наукової роботи;
- правильно застосовувати наукові методи та прийоми при написанні наукових досліджень;
- писати наукові тези, рецензії та анотації;

- складати план захисту наукового дослідження і виголошувати доповідь з обраної проблематики;
- презентувати власну науково-дослідницьку роботу літературознавчого спрямування.

4. Критерії оцінювання результатів навчання

Кількість балів за всі види навчальної діяльності	Критерії оцінювання навчальних досягнень
90-100-А	<i>Відмінно</i> – високий рівень володіння теоретичними знаннями й практичними вміннями. Студент показує високий рівень володіння теоретичним матеріалом. Усна чи письмова відповідь правильна, послідовна, змістовна. Студент вільно оперує науковими поглядами відомих літературознавців, аналізує, зіставляє, узагальнює, систематизує, інтерпретує інформацію, отриману з різних наукових джерел. Вільно розв’язує спеціалізовані задачі й практичні проблеми в галузі літературознавства, що передбачають застосування новітніх теорій та методів літературознавства; володіє сучасними онлайн-інструментами; проєктує і створює різні види літературознавчих праць із урахуванням вітчизняного і зарубіжного літературознавчого досвіду; не допускає мовленнєвих недоліків у власному мовленні; вільно володіє термінологією основних літературознавчих шкіл, теорій, методів у їх історично-генетичній послідовності. Знає етапи підготовки наукових текстів різних жанрів, їх специфіку, особливості розуміння художнього тексту у вимірах літературознавчої дослідницької діяльності. Вміє на практиці застосовувати набуті знання з написання літературознавчих досліджень різних типів. Дотримується академічної доброчесності.
82-89 - В	<i>Добре</i> – достатній рівень володіння теоретичними знаннями й практичними вміннями. Студент показує достатній рівень володіння теоретичним матеріалом. Усна чи письмова відповідь правильна, послідовна, змістовна. Студент вільно оперує науковими поглядами відомих літературознавців, аналізує, зіставляє, узагальнює, систематизує, інтерпретує інформацію, отриману з різних наукових джерел. На достатньому рівні розв’язує спеціалізовані завдання, що передбачають застосування теорій та методів літературознавства; володіє сучасними онлайн-інструментами; проєктує і створює різноманітні типи літературознавчих досліджень із урахуванням вітчизняного і зарубіжного педагогічного досвіду; дотримується етикетних формул, не допускає мовленнєвих недоліків у власному мовленні; володіє термінологією основних літературознавчих шкіл,

	теорій, методів у їх історично-генетичній послідовності. Знає етапи підготовки наукових текстів різних жанрів, їх специфіку, особливості розуміння художнього тексту у вимірах літературознавчої дослідницької діяльності. Дотримується академічної доброчесності.
74-81 - С	<i>Добре</i> – середньо-достатній рівень володіння теоретичними знаннями й практичними вміннями. Студент на задовільному рівні володіє теоретичним матеріалом. Усна чи письмова відповідь загалом правильна, послідовна, змістовна. Студент орієнтується у наукових поглядах відомих літературознавців, аналізує, зіставляє, узагальнює, систематизує, інтерпретує інформацію, отриману з різних наукових джерел. В основному правильно розв'язує спеціалізовані задачі, що передбачають застосування теорій та методів літературознавства; володіє сучасними онлайн-інструментами; проєктує і створює літературознавчі праці із урахуванням вітчизняного і зарубіжного педагогічного досвіду; дотримується етикетних формул, не допускає мовленнєвих недоліків у власному мовленні; володіє термінологією основних літературознавчих шкіл, теорій, методів у їх історично-генетичній послідовності. Знає етапи підготовки наукових текстів різних жанрів, їх специфіку, особливості розуміння художнього тексту у вимірах літературознавчої дослідницької діяльності. Дотримується академічної доброчесності.

64-73 - Д	<i>Задовільний</i> – середній рівень володіння теоретичними знаннями й практичними вміннями. Студент на задовільному рівні володіє теоретичним матеріалом. Усна чи письмова відповідь не завжди правильна, послідовна, змістовна. Студент не вповні достатньо оперує науковими поглядами відомих літературознавців, аналізує, зіставляє, узагальнює, систематизує, інтерпретує інформацію, отриману з різних наукових джерел. Із допомогою викладача розв'язує спеціалізовані задачі й завдання з літературознавства; оперує термінологією основних літературознавчих шкіл, теорій, методів у їх історично-генетичній послідовності. Знає етапи підготовки наукових текстів різних жанрів, їх специфіку, особливості розуміння художнього тексту у вимірах літературознавчої дослідницької діяльності. У цілому дотримується академічної доброчесності.
60-63 - Е	<i>Задовільно</i> – рівень володіння теоретичним матеріалом, практичними вміннями й навичками визначається нижче середнього. Усна чи письмова відповідь неповна, не завжди чітка, логічна, послідовна, змістовна, допускаються фактичні помилки, неточності. Студент намагається посилатися на думки відомих літературознавців, аналізує, зіставляє, узагальнює, систематизує, інтерпретує інформацію, отриману з різних наукових джерел. З допомогою викладача розв'язує спеціалізовані завдання літературознавчого спрямування; намагається застосовувати на практиці термінологію основних літературознавчих шкіл, теорій,

	методів у їх історично-генетичній послідовності. Знає етапи підготовки наукових текстів різних жанрів, їх специфіку, особливості розуміння художнього тексту у вимірах літературознавчої дослідницької діяльності та здійснює за викладацької підтримки. Не завжди дотримується академічної доброчесності.
35-59 - FX	<i>Незадовільно</i> – незадовільний рівень володіння теоретичним матеріалом, практичними вміннями й навичками визначається нижче середнього. Усна чи письмова відповідь неповна, нечітка, непослідовна, допускаються грубі фактичні помилки. Студент не володіє навчальним матеріалом, не спроможний відтворити загальновідомі літературознавчі явища й положення. Простежується систематична невідповідність до практичних занять, часті пропуски занять без поважних причин. Не дотримується академічної доброчесності.
1-34 - F	<i>Незадовільно</i> – низький рівень знань, відсутність практичних умінь і навичок, що є підставою для повторного вивчення дисципліни, неспроможність дати усну чи письмову відповідь, відтворити загальновідомі літературознавчі явища й положення, простежується систематична невідповідність до практичних занять, часті пропуски без поважних причин. Потребує повторного прослуховування курсу. Не дотримується академічної доброчесності.

Розподіл балів

Поточний контроль													Разом	Сума
Т 1.3	Т 2.1	Т 2.2	Т 2.3	Т 3.1	Т 3.2	Т 3.2	Т 3.3							
Поточний контроль														100
5	0	0	11	5	5	5	5							
Контроль самостійної роботи														
5	6	6	5	6	6	5	5							

Т 1.1, Т 1.2 ... Т 2.4 – теми розділів

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, заліку, курсового проекту (роботи), практики
90 – 100	A	відмінно
82 - 89	B	добре
74 - 81	C	
64 - 73	D	задовільно
60 - 63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1 - 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

5. Засоби діагностики результатів навчання

Засоби діагностики результатів навчання проводяться відповідно до вимог Положення *«Порядок організації поточного, семестрового контролю та підсумкової атестації здобувачів вищої освіти із використанням дистанційних технологій у Сумському державному педагогічному університеті імені А. С. Макаренка (від 25 травня 2020 року)»*.

Засобами діагностики та формами контролю є: поточний контроль (усне / письмове опитування, тестування, проєкти, виконання творчих завдань, індивідуальна доповідь, участь у дискусіях та ін.), перевірка самостійної роботи, підсумковий контроль.

6. Програма навчальної дисципліни

Розділ 1. Українське літературознавство: етапи розвитку.

Тема 1.1. Літературознавство як наука. Специфіка науки про літературу. Академічна доброчесність.

Тема 1. 2. Особливості розвитку українського літературознавства.

Тема 1.3. Літературний текст та його характерні ознаки.

Тема 1.4. Новітні підходи до інтерпретації літературного тексту.

Розділ 2. Літературний текст як об'єкт дослідження. Організація науково-дослідної роботи літературознавчого спрямування.

Тема 2. 1. Методологія наукових досліджень.

Тема 2. 2. Особливості літературознавчих досліджень, їх види.

Тема 2. 3. Види літературознавчих досліджень. Особливості наукового стилю.

Тема 2. 4. Етапи проведення наукових досліджень з компаративістики.

Тема 2. 5. Наукові тексти та його елементи: цитування, перефразування, примітки, додатки, список використаних джерел.

Тема 2. 6. Наукова стаття: загальні вимоги, обов'язкові складові елементи. Рецензія на статтю.

Тема 2. 7. Реферат та анотація: вимоги до написання та оформлення.

Тема 2. 8. Специфіка літературознавчого дослідження із застосуванням документальних матеріалів.

Тема 2. 9. Конференція на літературознавчу тематику: підготовка статті, тез, виступу, презентації.

7.1. Інформаційний зміст навчальної дисципліни

Розділ 1. Українське літературознавство: етапи розвитку.

Тема 1.1. Академічна доброчесність. Літературознавство як наука. Предмет і метод літературознавства. Специфіка науки про літературу. Академічна доброчесність. Зв'язок літературознавства з іншими ділянками гуманітарних знань. Зв'язок українського літературознавства зі світовою наукою про літературу.

Тема 1. 2. Особливості розвитку українського літературознавства. Періоди розвитку української літературознавчої думки (загальний огляд). Літературознавчі школи. Літературознавство і критика.

Тема 1.3. Літературний текст та його характерні ознаки. Текст у світлі наукових концепцій. Динаміка літературного тексту. Засоби організації художнього тексту. Контекст, підтекст і гіпертекст. Інтертекстуальність. Текст і гра.

Тема 1.4. Новітні підходи до інтерпретації літературного тексту (літературознавча антропологія, культурологічний підхід).

Розділ 2. Літературний текст як об'єкт дослідження. Організація науково-дослідної роботи літературознавчого спрямування.

Тема 2. 1. Методологія літературознавчих досліджень. Поняття про методологію. Методи літературознавчих досліджень

Тема 2. 2. Особливості літературознавчих досліджень. Загальна характеристика наукових текстів літературознавчого спрямування. Організація науково-дослідницької діяльності студентів-філологів.

2. 3. Види літературознавчих досліджень. Особливості наукового стилю. Збір, опис та систематизація дослідницького (літературного) матеріалу.

2. 4. Етапи проведення наукових досліджень з компаративістики. Підготовка тез. Мультимедійна презентація наукового дослідження.

2.5. Особливості опрацювання епістолярного матеріалу в літературознавчому дослідженні .

2. 5. Наукові тексти та його елементи: цитування, перефразування, примітки, додатки, список використаних джерел. Наукова стаття з літератури: загальні вимоги, обов'язкові складові елементи.

2. 7. Реферат та анотація: вимоги до написання, змісту та оформлення. Робота з літературним матеріалом.

2. 8. Специфіка літературознавчого дослідження із залученням документальних матеріалів.

2. 9. Конференція на літературознавчу тематику: підготовка статті, виступу, презентації.

7.2. Структура та обсяг навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
		Лекції	Практ.	Лабор.	Конс.	Самост.р		Лекції	Практ.	Лабор.	Конс.	Самост. робота
РОЗДІЛ 1. Українське літературознавство: етапи розвитку.												
Тема 1.1. Літературознавство як наука.	7	2				5						
Тема 1.2. Особливості розвитку українського літературознавства	9	2	2			5						
Тема 1.3. Літературний текст та його характерні ознаки.	7	2				5						
Тема 1.4. Новітні підходи до інтерпретації літературного тексту	9	2	2			5						
РОЗДІЛ 2. Літературний текст як об’єкт дослідження. Організація науково-дослідної роботи літературознавчого спрямування.												
Тема 2.1. Методологія літературознавчих досліджень	9	2	2			5						

Тема 2.2. Особливості літературознав чих досліджень.	10	2	2			6						
Тема 2. 3. Види літературознав чих досліджень.	10	2	2			6						
Тема 2. 4. Етапи проведення наукових досліджень з компаративіст ики.	14	4	4			6						
Тема 2. 5. Особливості опрацювання епістолярного матеріалу в літературознав чому дослідженні .	10	2	2			6						
Тема 2. 6. Наукова стаття з літератури: загальні вимоги, обов'язкові складові елементи.	10		4			6						
Тема 2. 7. Реферат та анотація: вимоги до написання, змісту та оформлення.	8		2									
Тема 2. 8. Специфіка літературознавчо го дослідження із застосуванням документальних матеріалів.	8		2			6						
Тема 2. 9. Конференція на літературознав чу тематику: підготовка	7		2			5						

статті, виступу, презентації.												
Усього	120	20	26		2	72						

Теми практичних (семінарських) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Особливості розвитку українського літературознавства	2	
2	Новітні підходи до інтерпретації літературного тексту	2	
3	Методологія наукових досліджень	2	
4	Особливості літературознавчих досліджень, їх види.	2	
5	Види літературознавчих досліджень.	2	
6	Етапи проведення наукових досліджень з компаративістики.	4	
7	Особливості опрацювання епістолярного матеріалу в літературознавчому дослідженні	2	
8	Наукова стаття з літератури: загальні вимоги, обов'язкові складові елементи.	4	
9	Реферат та анотація: вимоги до написання, змісту та оформлення. Робота з літературним матеріалом.	2	
10	Специфіка літературознавчого дослідження із застосуванням документальних матеріалів.	2	
11	Конференція на літературознавчу тематику: підготовка статті, виступу, презентації.	2	
Разом		26	

8. Рекомендовані джерела інформації

Основні:

1. Боронь О. Сучасні версії Шевченкового псевдобатьківства . *Слово і Час*. 2022. № 3. С. 88-99. URL: <https://doi.org/10.33608/0236-1477.2022.03.88-99>
2. Боронь О. Ані титли... Нові студії над Шевченковою біографією і творчістю. Київ: Критика, 2024. 392 с.
3. Василь Стефаник у дослідженнях та спогадах /упоряд. С. Хороб. Івано-Франківськ : Місто НВ, 2021. 476 с.
4. Діброва В. Свіжим оком: Шевченко для сучасного читача. Київ: Білка, 2021. 176 с.
5. Ковацька О. Українська постколоніальність у текстах і контекстах. Брустури: Дискурсус, 2022. 172 с.
6. Кудінов І. Основи наукового цитування. URL: <https://www.donnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/8/2019/08/Kudinov-I.O.-Osnovi-naukovogo-czitivannya.pdf>
7. Леся Українка на театральній сцені. 1899-2020. Бібліографічний довідник. Київ : Мистецтво, 2021. 144 с.
8. Лягущенко А. Український театр. Видатні діячі та менеджмент. Київ : Мистецтво, 2021. 496 с.
9. Модернізм в українській літературі ХХ — початку ХХІ століття: пам'ять, коди, практики: монографія / відп. ред. Тарас Пастух. Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2023. 758 с. URL: <https://www.inst-ukr.lviv.ua/uk/publications/books/book/?newsid=1239>.
10. Моклиця М. Леся Українка: деконструкція прочитань: монографія. Київ: Видавничий дім «Кондор», 2022. 432 с.
11. На шляху національно-історичного самоусвідомлення: нова українська література. Київ: Фоліант, 2023. 536 с.
12. Наєнко М. Інтервал. Київ: Освіта України. 2021. 676 с.
13. Овчаренко Н. Постколоніальні проєкції канадської прози: монографія. Одеса: Фенікс, 2018. 512 с.
14. Павлюк І. Історії емоцій: Про тексти та життєтексти сучасних літераторів. Львів, Світ, 2021. 352 с.
15. Росовецький С. Шевченко. Сучасна біографія. Київ : Дух і літера, 2021. 472 с.
16. Сиваченко М. Текстологічні сюжети української літературної класики / упор. Г. Бурлаки і Б. Цимбала; передм. Г. Бурлаки. Київ: Наук. думка, 2021. 614 с.

17. Соловей О. Речник Апокаліпси (До розуміння творчої місії Олеся Ульяненка): статті, рецензії, есеї. Вороновиця: Простір Літератури, 2022. 220 с.
18. Харчук Р. Літературна функція «Молитви Єремії пророка»: творча заготовка чи епіграф до рукописної збірки Тараса Шевченка «Три літа»? *Слово і Час*. 2022. № 3. С. 3-15. URL: <https://doi.org/10.33608/0236-1477.2022.03.03-15>
19. Харчук Р. Шевченко, його читачі й нечитачі у ХІХ столітті. Київ: НАН України, Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка, 2021. 267 с.
20. Штейнбук Ф. Під «Знаком Саваофа», або «Там, де...» Ульяненко. Ч. 2. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2022. 392 с.

Додаткові:

1. «Твоїми говоритиму устами...»: Іван Франко в контексті свого часу/ авт.-упор. М. Гнатюк. Київ: Парламентське вид-во, 2021. 600 с.
2. Гундорова Т. Леся Українка. Книги Сивілли. Харків : вид-во Vivat, 2023. 304 с.
3. Жулинський М. «Вірю я в правду свого ідеалу...». Острог : Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2021. 60 с.
4. Жулинський М. Василь Стефаник : нестерпна боротьба на полі Духу. Острог : Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2021. 35 с.
5. Колесник А. Єврейська тематика в художній прозі Івана Франка: реалістичні та натуралістичні аспекти. Siedlce: IKRiBL, 2022. 212 с
6. Легкий М. Проза Івана Франка: поетика, естетика, рецепція в критиці. Львів, 2021. 608 с.
7. Легкий М. Проза Івана Франка: поетика, естетика, рецепція в критиці. Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2021. 608 с.
8. Шкандрій М. Авангардне мистецтво в Україні, 1910-1930: пам'ять, за яку варто боротися. Харків : Фабула, 2021. 224 с.

9. Яременко В. Наукова і епістолярна спадщина Б. Грінченка. Київ : ТОВ «Юрка Любченка», 2021. 383 с.

**9. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення,
використання яких передбачає навчальна дисципліна
(за потребою)**

Обладнанням є: навчально-методичні посібники, монографія авторки курсу, презентації.